

Makamisa

What?

Ang Makamisa ay isa sa mga hindi natapos na nobela ni Jose Rizal. Nadiskubre ni Ambeth Ocampo ang manuskritong ito na napakaloob sa tambak ng mga dokumento na may pamagat na “Borrador del Noli Me Tangere” noong 1987. Nakasulat ito sa dalawang lenggwahe, Tagalog at Espanyol. Ang nobelang ito ay walang pirma, araw kung kailan isinulat, at wala ring pamagat. Ang dulo ng kabanata ay nagtatapos sa salitang “Sapagkat nabalitaang nasampal si aleng Anday ay wala man silang,” na nagpapatunay sa teoryang hindi ito natapos ni Rizal.

Ang nobelang Makamisa ay pinapaniwalaang mas anti-clerical, nakakatawa, at satirikal kumpara sa mga nauna niyang nobela na “Noli Me Tangere” at “El Filibusterismo”. Ito ay gustong isulat ni Rizal sa Tagalog para sa mga Pilipinong mambabasa ngunit nahihirapan siyang tapusin ito sa kadahilanang hindi siya sanay magsulat sa purong Tagalog kung kaya’t isinulat niya rin ito sa wikang Espanyol. Isa si Marcelo H. Del Pilar sa rason kung bakit nahimok si Rizal para isulat ang nobelang ito.

Ang nobelang Makamisa na isinulat ni Dr. Jose Rizal ay sumasalamin sa etika ng mga Pilipino. Ang kwentong ito ay umiikot lamang sa bawat karakter na sumasalamin sa totoong kaugalian ng mga Pilipino. Isinalarawan niya dito na may mas higit na kapangyarihan ang simbahan kesa sa politika dahil pinakita dito na ang karakter ni Kapitan Lucas at Kapitan Tibo ay nagpapaligsahan na makuha ang suporta ng Kura upang manalo sa darating na halalan.

Additional Info.:

- Ayon kay Mariano Ponce, ang Makamisa ay hindi totoong pamagat ng unfinished novel sa halip ay pamagat lamang ito sa isang kabanata ng nobela.
- Ang Makamisa ay ang ikatlong nobela ni Rizal batay sa mga liham ni Rizal para kay Blumentritt na nakita ni Ambeth Ocampo.
- Pinamagatan lamang itong “Makamisa” batay sa natapos na kabanata na siyang senaryo sa simbahan pagkatapos ng misa.
- Isinulat ni Rizal ang Spanish version ng nobelang ito pagkatapos ng dalawang buwan.

When?

- 1987 natagpuan ni Ambeth Ocampo ang manuskrito noong siya ay nagtatrabaho sa National Library. Sa kaparehas na taon niya rin binuo ang manuskrito at isinalin sa isang kumpletong salaysay.

Mga petsa ng liham ni Rizal kay Blumentritt:

- **September 22, 1891** - sinabi niya kay Blumentritt na nais niyang magsulat ng isang nobela na may bagong estilo. Gusto niyang baguhin ang paraan ng kanyang pagsulat na ginamit niya sa Noli Me Tangere at El Filibusterismo. Sinabi niya na rin na gusto niyang isantabi ang isyung pulitika para sa kapakanan ng sining.
- **January 31, 1892** - Ipinaalam niya kay Blumentritt ang tungkol sa kanyang ikatlong nobela na nakatuon sa mga pag-uugali ng mga Pilipino. Sinabi niya rin na nahihirapan

siyang ituloy ang pagsulat sa nobelang ito sa kadahilanang may kahinaan siya sa pagsulat sa wikang Tagalog.

- **April 20, 1892** - Noong panahong ito, naisip niya na mas magiging makatotohanan kung isusulat niya sa wikang Espanyol ang nobela. At kung isusulat niya ito sa dalawang lenggwahe magiging katulad nito ang sermon ng mga pari. Isinulat niya ang bersyon ng Espanyol pagkatapos ng dalawang buwan. Kung kaya't nagkaroon ng dalawang bersyon ang manuskrito ng Makamisa.

Where?

- Ang nobelang ito ay umiikot sa bayan ng Tulig na nagsimula sa isang senaryo ng misa na binigay ni Padre Agaton para sa taong bayan.
- Isinulat ni Rizal ang draft ng nobelang ito noong 1892 habang sakay siya sa barkong nagmula sa Melbourne patungo sa Hong Kong mula Marseilles.

Who?

- Isinulat ni Jose Rizal
- Binuo at isinalin sa kumpletong salaysay ni Ambeth Ocampo
- Isinalin ni Nilo S. Ocampo sa wikang Filipino ang manuskrito na may bersyong Espanyol

Mga karakter sa nobela:

- Padre Agaton
 - Kura sa bayan ng Tulig
- Kapitan Lucas
 - Gobernadorcillo sa bayan ng Tulig
- Marcela
 - Anak ni Kapitan Lukas na lumaki sa Maynila. Umuwi sa bayan ng Tulig dahil sa pagkamatay ng kanyang tiyahin.
- Kapitan Tibo
 - Kalaban sa posisyon ng pagiging gobernadorcillo ni Kapitan Lucas
- Don Segundo
 - Ang Juez de Paz (Peace officer sa bayan)
- Teniente Tato
 - Lieutenant-general ng guardia civil
- Aleng Anday
 - Kaibigang babae ni Padre Agaton

Why? Purpose

Isinulat ni Rizal ang nobelang ito para maging madali sa mga Pilipinong mambabasa ang maintindihan ito. Pinili niya ring isulat ito sa mas masining at pampanitikan na paraan dahil gusto niyang umiwas sa mga kritisismo. Isinulat ni Rizal ang nobelang nagbigay diin sa etika ng mga Pilipino para ipakita ang mga katangian, kaugalian, at kapintasan ng mga Pilipino. Gusto niya rin na ang katutubong wika ng mga Pilipino ang pumalit sa Espanyol bilang isang opisyal na wika.

<https://pdfcookie.com/documents/makamisa-ni-dr-jose-rizal-1-xov130jop8l1>
https://issuu.com/kimberlylazona/docs/finals_x_dumalag_m.lazona_k.lee_a.mista_e.trin
<https://dokumen.tips/documents/makamisa-third-novel-of-jose-rizal.html?page=7>

Mi Retiro

What?

Ang Mi Retiro ay isang tula na isinulat ni Rizal habang siya'y nakapiit sa Dapitan. Ito ay tugon niya sa kahilingan ng kanyang ina, na naging inspirasyon ng kanyang tula sa buong buhay niya. Itinuturing ng ilan sa kanyang mga taga suporta ang tulang ito bilang isa sa pinakamalalim at marangal na tula na isinulat niya. Ang tulang ito ay naglalarawan sa buhay ni Rizal sa Dapitan. Isinalin ni Nick Joaquin ang orihinal na tekstong Espanyol sa Ingles. Ang tulang ito ay nagsasalaysay ng kwento ng isang taong nabuhay sa isang hindi inaasahang ngunit masayang pamumuhay.

When?

- Isinulat ni Rizal ang tulang ito sa Dapitan kung saan siya nakapiit taong 1892-1896
- Ipinadala niya ito sa kanyang ina noong October 22, 1895

Where?

Isinulat niya ito sa Dapitan na matatagpuan sa probinsya ng Zamboanga del Norte

Who?

- Isinulat ni Rizal
- Isinalin ni Nick Joaquin sa wikang ingles dahil orihinal itong isinulat sa Espanyol

Why? Purpose

- Isinulat ni Rizal ang Mi Retiro bilang tugon sa kahilingan ng kanyang ina, sapagka't matagal na nung huling sumulat siya ng tula.
- Isinulat ni Rizal ang tulang ito upang ilarawan ang naging pamumuhay niya sa Dapitan.

https://www.kapitbisig.com/philippines/poems-written-by-dr-jose-rizal-ang-kinaligpitan-ko-ni-dr-jose-rizal-tagalog-version-of-mi-retiro_1157.html?fbclid=IwAR1R02U_n7EzF0Y7pnBnes6GWUJ6GqpPSodqApTZ6mMSe__Q_rmoinGi-3k